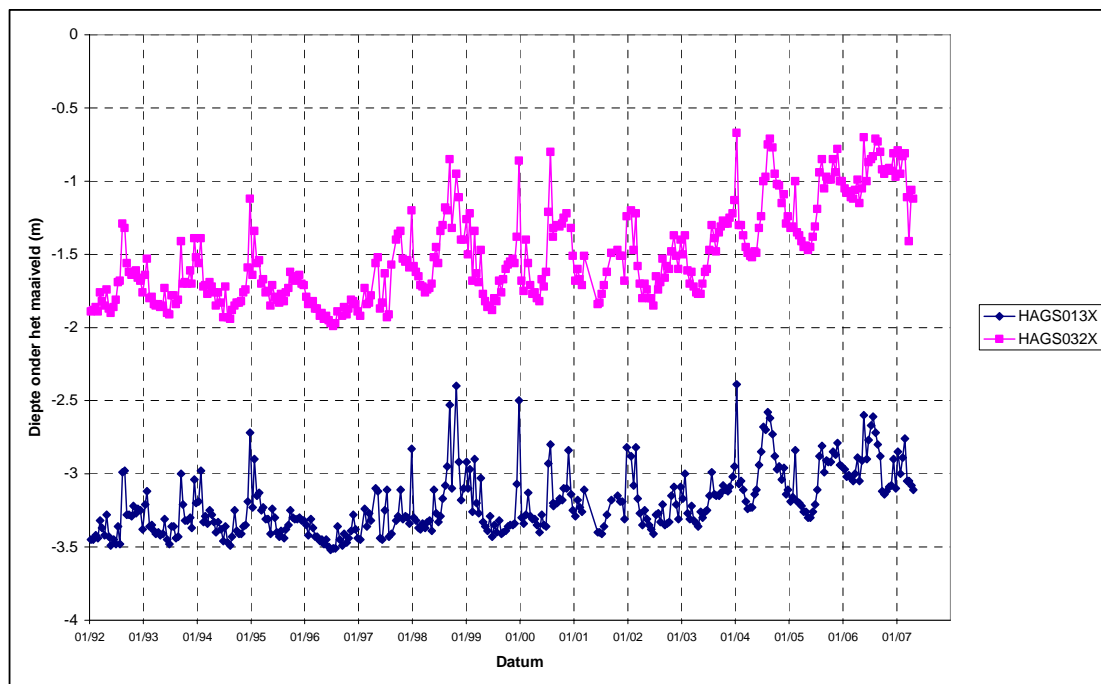

Advies van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

INBO.A.2007.65

Dommelpeilperikelen in het natuurreservaat het Hageven te Neerpelt (Limburg)

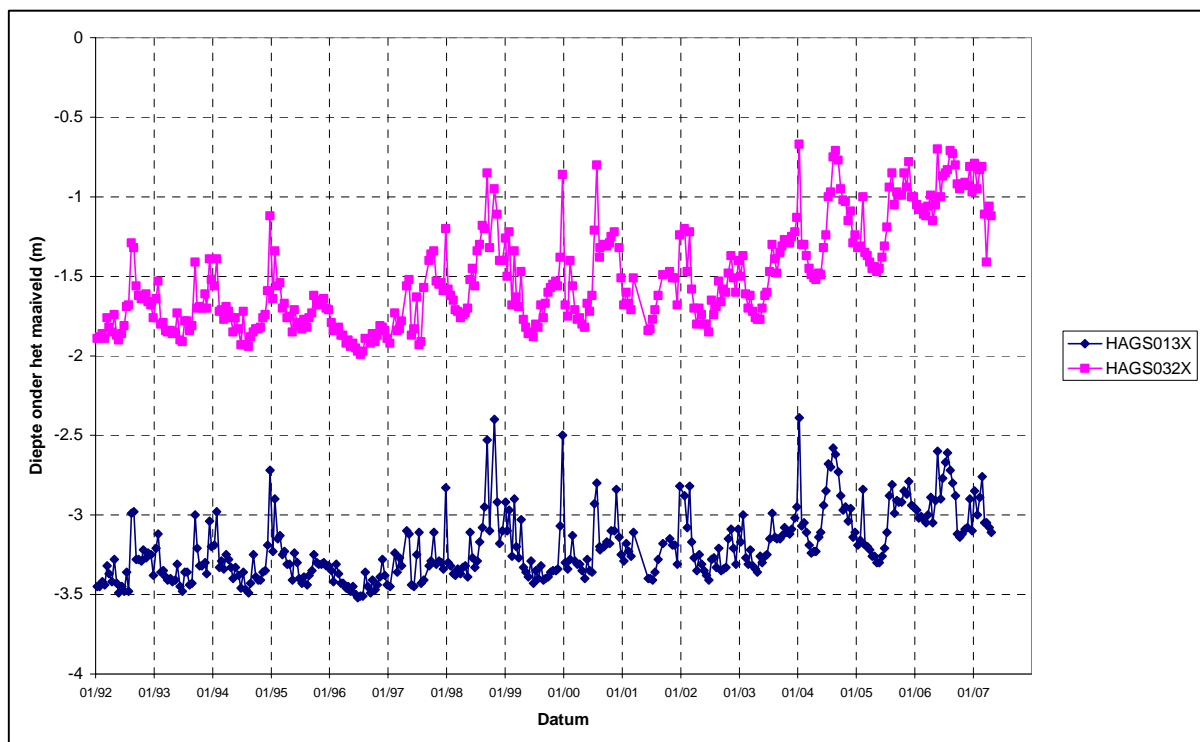
Nummer: INBO.A.2007.65
Datum: 02/05/2007
Auteur: Piet De Becker
Geadresseerden: Nagels Katia (ANB Limburg), Joost Dewyspelaere (Natuurpunt-Beheer vzw), Koen Martens (VMM-Afdeling Water)
Datum van Aanvraag: 30 april 2007
Aantal pagina's: 5

Dommelpeilperikelen in het natuurreservaat het Hageven (Neerpelt-Limburg)

Als gevolg van een slibuiming vanaf half maart 2007 (voor het verwijderen van zware metalen uit de onderwaterbodem) op de Dommel ter hoogte van en in het natuurreservaat het Hageven, is een discussie ontstaan over het dalen van de oppervlakte- en grondwaterpeilen.

Het peil van de Dommel bepaald in hoge mate het grondwaterpeil ten minste in die terreinen van het natuurreservaat het Hageven, die gelegen zijn in de effectieve "Dommelvallei", t.t.z. de vochtige heideterreinen, de rietlanden en de galigaanvegetaties, beekbegeleidende broekbossen én de venvegetaties die voornamelijk op de linkeroever gelegen zijn tussen het bezoekerscentrum de Wulp en de Nederlandse grens in het noorden van het natuurreservaat. De echte vallei is hier ca. 4-500 meter breed.

De peilen van de Dommel zijn de afgelopen tien jaar geleidelijk gaan stijgen, meer dan waarschijnlijk als gevolg van het achterwege blijven van ruiming. De laatste jaren gaat die stijging sneller als gevolg van de sterke uitbreiding van riet op en langs de oevers van de Dommel, voornamelijk stroomafwaarts van de het Lommels Schoor. na de ruiming die intussen al meer dan tien jaar gestopt zijn, stond er nauwelijks riet langs de oevers. Het heeft een hele tijd geduurd voor er herkolonisatie optrad, maar eens de soort gevestigd ging, begon de rietvegetatie zich d.m.v. wortelstokken ook in het rivierkanaal te vestigen, waardoor er meer sedimentatie optrad en dus ook een snellere peilstijging.

Peilmetingen op de Dommel. HAGS013X is het meetpunt aan de stenen brug HAGS032X is het meetpunt aan het Lommels Schoor.

Dat alles is duidelijk te zien op de tijdreeksen van dommelpielen in bovenstaande figuur. Daarop is eveneens het effect van de recente ruiming zeer goed te zien. Met name het peil van de Dommel ter hoogte van het Lommels schoor (HAGS032x) is ten tijde van de ruiming

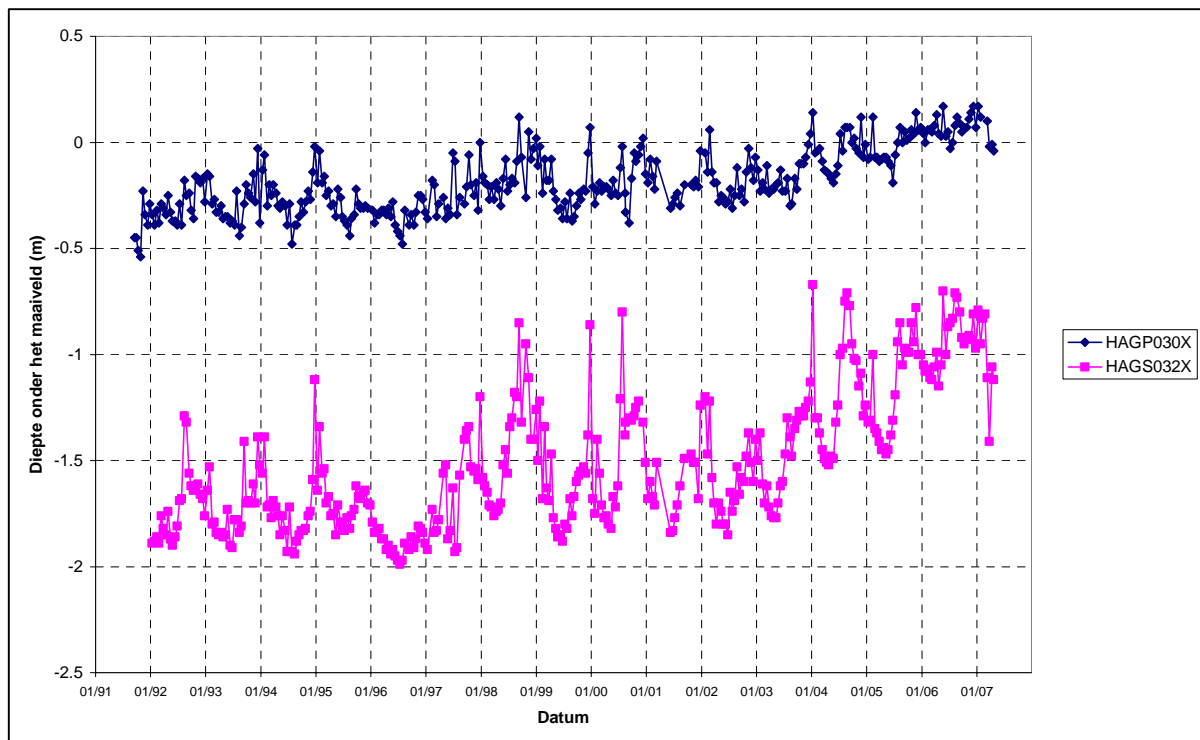
ongeveer 50 à 60 cm gedaald. Het staat buiten discussie dat deze drastische daling te wijten is aan de ruiming. Mocht dit te maken hebben met de klimatologische omstandigheden, dan zou een vergelijkbare drastische daling ook te zien zijn geweest vorige zomer in de maand juli of in de zomermaanden van het jaar 2003.. In die periode zijn er wel dalingen, maar die bedragen ongeveer 1/5 tot 1/10 van deze peildaling. Bij de recente ruiming werd niet alleen het slib maar ook de rietvegetatie geruimd. Dat is vermoedelijk de verklaring waarom de peildaling zo drastisch is. Bovendien kon met de gebruikte ruimingstechniek (kraan met slibbak op een drijvend ponton) nooit de vereiste nauwkeurigheid (wegschrapen van 8 – 10 cm slib) gehaald worden.

Op de tijdreeks van de metingen aan het Lommels Schoor is eveneens het effect te zien dan peilstijging, veroorzaakt door het plaatsen van een grinddremmel, net stroomafwaarts van de meetlocatie. Het peil herstelt dan met ongeveer 30 cm. Nadien is er nog een lichte daling te zien in de laatste meting, maar die heeft ongetwijfeld te maken met de aanhoudende droogte.

In de meetreeks van de stenen brug is een kleinere daling te zien (“slechts” 30 cm). In dat traject stond er minder riet (meer schaduw want bebost) en bijgevolg was de ingreep minder drastisch. Hier is er geen effect te zien van het plaatsen van een dremmel. Na de ingreep blijft het peil hier stilletjes verder dalen (al gevolg van de klimatologische omstandigheden).

Algemeen kan gesteld worden dat de ruiming een peildaling tot gevolg hebben van zeker 30 tot 50 cm (op te maken uit peilmetingen op twee meetlocaties), en het is meer dan waarschijnlijk dat deze daling nagenoeg overal in het traject merkbaar zal zijn. Het plaatsen van grinddremfels in de Dommel heeft deze peildaling slechts ten dele ongedaan gemaakt.

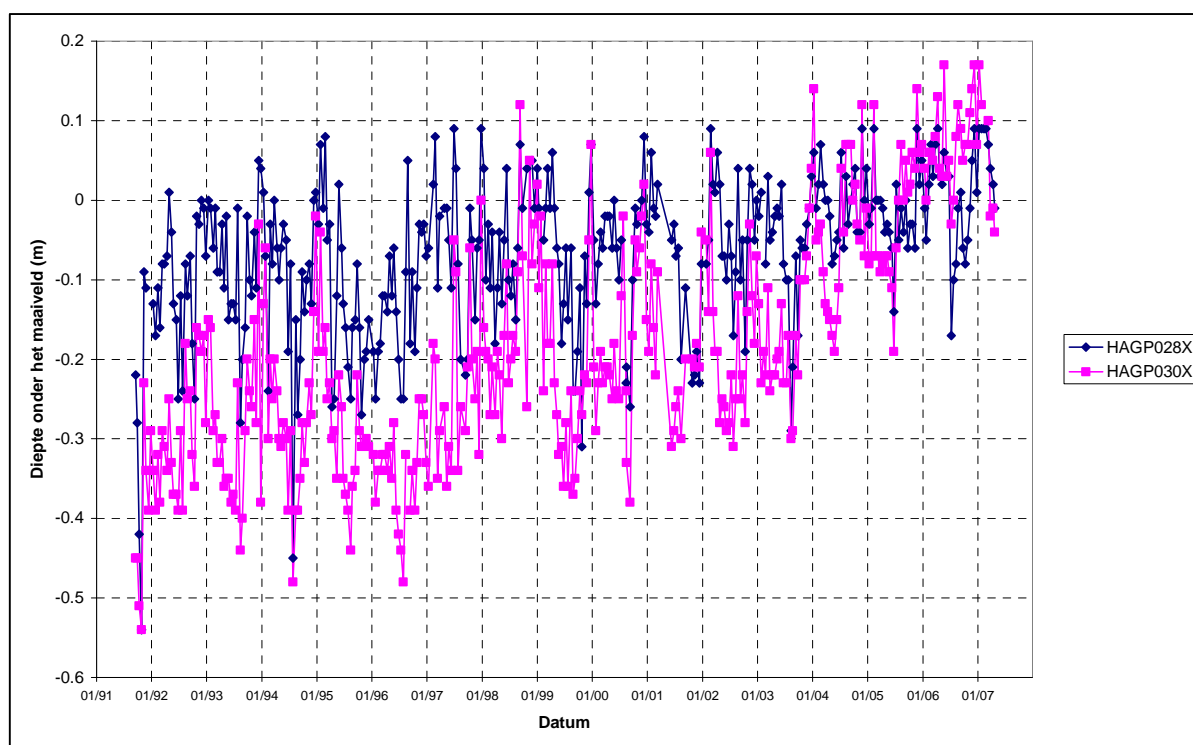
Aangezien de Dommel zich bevindt in een zandige vallei met sedimenten met een hoge hydraulische conductiviteit, is het zeer aannemelijk dat deze peildaling zich laat voelen in de natuurterreinen die gelegen zijn in de Dommelvallei.

Peilmetingen op de Dommel aan Lommels Schoor (HAGS032x en een peilbuis op de linkeroever op 30 meter van de Dommel (HAGP030X))

Dat wordt geïllustreerd op bovenstaande figuur waar de peilen van Dommel vergeleken worden met de grondwaterpeilen op de Linkeroever op ca. 30 meter van de Dommel. Daarop is duidelijk te zien dat de configuratie van de grondwatertijdreeks in zeer hoge mate vergelijkbaar is met deze van het oppervlaktewater, maar dat de grondwatertijdreeks een gedemptere verschijning heeft. De pieken worden afgevlakt, maar verder zijn dezelfde trends, dezelfde hoge en lage peilen en schommelingen te zien. Hieruit kan je eenduidig concluderen dat de grondwaterpeilen de Dommelpeilen volgen maar de invloed enigszins dempen. Zo is te zien dat de ruiming van de Dommel hier een peildaling van 12 cm veroorzaakt ten tijde van de werken.

Dit is niet alleen het geval op 30 meter van de Dommel, maar plant zich voort tot een afstand van ten minste 300 meter. Dat is te zien in onderstaande figuur waar grondwaterpeilmetingen op 30 en op ca. 350 meter van de Dommel worden weergegeven.

Grondwaterpeilmetingen op de linkeroever van de Dommel: op 30 m (HAGP030X) en op 350 meter (HAGP028).

Het feit dat gedurende de laatste 10 jaar de grondwaterpeilen hier geleidelijk gestegen zijn, heeft ertoe geleid dat de vochtige heiden, venoevervegetaties en galigaanvegetaties opvallend veel beter ontwikkelden. Na de rechtekken van de Dommel in de jaren 50, was dit gebied immers drastisch verdroogt en kenden deze (intussen Europees erkende) habitats een slechte staat van instandhouding. Het achterwege blijven van de ruiming van de Dommel zorgde voor een geleidelijke verbetering van de abiotische omstandigheden tot een quasi perfecte toestand gedurende de laatste jaren.

Deze recente drastische ruiming dreigen deze gunstige evolutie te niet te doen. De grondwaterpeildalingen die vandaag kunnen vastgesteld worden zijn nog niet dramatisch, maar er moet wel gewezen worden op het feit dat we vandaag nog erg vroeg in het vegetatie seizoen zitten. De peilen zijn nu al gedaald waarden die vergelijkbaar zijn met einde

juni van vorig jaar en het echte vegetatieseizoen, met evapotranspiratie op volle capaciteit moet nog beginnen. Dat betekent dat verdere peildalingen nog kunnen verwacht worden. Dat betekent ook dat de abiotische omstandigheden opnieuw ongunstig(er) zullen worden) voor de beoogde habitats. De huidige grondwaterpeildalingen worden uiteraard voor een belangrijk deel veroorzaakt door de huidige (historische) droogte, maar de daling werd in ieder geval geaccentueerd door de peildalingen van de Dommel als gevolg van de ruiming van maart – begin april van dit jaar.